

EWA ZALEWSKA-MAŃK

orcid: 0000-0002-3437-5578

e-mail: e.zalewska@bn.org.pl

Hasło główne opisu bibliograficznego w powojennej praktyce „Przewodnika Bibliograficznego”

DOI: 10.36155/RBN.53.00005

Artykuł ma charakter historyczny, zamierzeniem jest prześledzenie zmian, które zaszły w powojennym okresie wydawania bieżącej bibliografii narodowej w aspekcie formy hasła głównego w opisie bibliograficznym książki. Analizą objęto „Przewodnik Bibliograficzny” z lat 1946–2019 w wersji drukowanej lub w formacie PDF od momentu wydawania wersji elektronicznej. Jest to jedyne źródło, które od czasu powstania do chwili obecnej nie uległo zmianom. Komputerowy Katalog Główny Biblioteki Narodowej, który zasilają opisy bibliograficzne, powstał częściowo za pomocą retrokonwersji czyli przeniesienia opisów z kart katalogowych do formatu MARC 21. Metoda zastosowana w artykule to porównanie haseł z opisów bibliograficznych z przepisami katalogowania i normami. W przykładach ilustrujących omawiane zagadnienia starano się oddać oryginalną postać opisu bibliograficznego, podano również rocznik oraz numer pozycji w „Przewodniku Bibliograficznym”.

Analizując zawartość powojennych roczników bibliografii narodowej, sposób prezentowania i zapisu danych można wyodrębnić kilka okresów, których cezurą są obowiązujące przepisy katalogowania, normy dotyczące opisu bibliograficznego oraz organizacja zasobu katalogowego, z którego pochodzą dane publikowane w bibliografii.

Lata 1946–1975 to czas, kiedy stosowane były *Skrócone przepisy katalogowania alfabetycznego*, opracowane przez Józefa Grycza i Władysławę Borkowską, wydane po raz pierwszy w 1946 roku, w kolejnych wydaniach zmieniane i poprawiane¹. W roku 1976 nastąpiła zmiana przepisów katalogowania – „Przewodnik Bibliograficzny” zastosował zasady międzynarodowego znormalizowanego opisu wydawnictw zwartych – International Standard Bibliographic Description for Monographic Publications ISBD(M). Był to pierwszy krok, który zapoczątkował „włączanie się polskiej bibliografii narodowej do światowego systemu Uniwersalnej Rejestracji Bibliograficznej”².

Kolejne dwa dziesięciolecia to okres intensywnych prac normalizacyjnych, których efektem było uchwalenie norm krajowych w oparciu o przepisy międzynarodowe. Wśród nich były normy dotyczące zarówno samego opisu bibliograficznego, jak i elementów współistniejących, np. haseł czy transliteracji alfabetów niełacińskich.

Drugi nurt to działania związane z komputeryzacją katalogów bibliotecznych: z jednej strony były to prace programistyczne, ze strony bibliotekarskiej zaś przygotowanie formatów zapisu danych bibliograficznych. Zasady ISBD zostały przeniesione do formatu czytelny dla maszyny – Machine-Readable Cataloging – MARC. W Bibliotece Narodowej w 1985 roku opracowano format MARC-BN początkowo używany do sporządzania opisów do „Przewodnika Bibliograficznego”. W roku 1998 w związku z wprowadzeniem w BN systemu zintegrowanego INNOPAC zastosowano format USMARC (obecnie MARC 21), a rekordy bibliograficzne sporządzone wcześniej zostały poddane konwersji.

W erze zautomatyzowanych katalogów hasła opisu bibliograficznego – główne i dodatkowe – stały się równorzędnym punktem dostępu, dlatego tak ważna jest forma tych punktów jako elementów wyszukiwania. Prowadzenie kartotek wzorcowych zawierających ujednolicone formy nazw osobowych, ciał korporacyjnych, tytułów, haseł przedmiotowych w oparciu o właściwe normy i przepisy to warunek zachowania jednolitości danych.

Zastosowanie do bieżącej pracy nowoczesnego systemu bibliotecznego pozwoliło Bibliotece Narodowej na realizację obowiązku prowadzenia kartoteki autorytatywnej i podjęcia w tym zakresie międzynarodowej współpracy

1 *Skrócone przepisy katalogowania alfabetycznego z „Przepisów katalogowania w bibliotekach polskich. 1: Alfabetyczny katalog druków”*, wybrali i oprac. J. Grycz i W. Borkowska, Warszawa 1946.

2 „Przewodnik Bibliograficzny” 1976, t. 32(44), z. 1, s. 16.

w pełnym zakresie. Zwracała uwagę na ważność tego zadania już podczas III Ogólnopolskiej Narady Bibliografów w 1978 roku ówczesna kierowniczka Instytutu Bibliograficznego Krystyna Ramlau-Klekowska:

Na bbn [bieżącej bibliografii narodowej] ciąży ważny z krajowego i międzynarodowego punktu widzenia obowiązek ustalania autorytatywnej formy nazwy autora indywidualnego i zbiorowego. Jej rozstrzygnięcia w tym względzie – czy to własne, gdy w grę wchodzi autorstwo narodowe czy też zaczerpnięte z innych bbn, do których nie każdy użytkownik ma dostęp, nie mogą być bagatelizowane. Decyzje bbn dotyczące poprawnej, ujednoczonej wersji autorstwa narodowego mają być ponadto utrwalone i udostępniane w odpowiednim spisie lub karto-tece³.

Kolejny ważny krok w historii zasad tworzenia haseł w bibliografii narodowej to rok 2017. Od tego rocznika w „Przewodniku Bibliograficznym” zastosowano hasła zgodne z regułami Deskryptorów Biblioteki Narodowej (DBN). W katalogu Biblioteki Narodowej nastąpiła integracja dwóch kartotek wzorcowych: kartoteki haseł formalnych i kartoteki haseł przedmiotowych. Budując kartoteki przez wiele lat kierowano się w sposobie formułowania haseł nieco innymi zasadami, należało je więc ujednoczyć. W wyniku integracji to samo hasło wzorcowe stało się punktem dostępu zarówno w indeksach autorskim i tytułowym, jak i przedmiotowym. Szczegółowe zasady dla poszczególnych typów haseł opublikowano na stronie internetowej Biblioteki Narodowej w serwisie Przepisy katalogowania – przepisy.bn.org.pl

Podstawowe definicje⁴:

- **H a s ł o o p i s u b i b l i o g r a f i c z n e g o**: wyrażenie o sformalizowanej postaci służące do porządkowania zbiorów informacji o dokumentach, zwykle wyróżnione swym umiejscowieniem w pozycji i / lub formą graficzną.
- **H a s ł o o s o b o w e**: hasło, którego jedyną lub pierwszą częścią jest nazwa osobowa.

3 K. Ramlau-Klekowska, *Aktualne problemy organizacyjne i metodyczne bibliografii narodowej: III Ogólnokrajowa Narada Bibliografów, Warszawa 5–7 czerwiec 1978 r.*, Warszawa 1980, s. 113–114.

4 *Bibliotekarstwo i bibliografia. Rodzaje i części składowe bibliografii. Terminologia PN-89/N-01225*, Warszawa 1980, s. 2.

- **Hasło korporatywne:** hasło, którego jedyną lub pierwszą częścią jest nazwa ciała zbiorowego.
- **Hasło tytułowe:** hasło, którego jedyną lub pierwszą częścią jest tytuł ujednoczony lub tytuł formalny.

Hasło osobowe

Bieżącą rejestrację produkcji wydawniczej rozpoczęto wkrótce po zakończeniu II wojny światowej. Pierwsze zeszyty „Przewodnika Bibliograficznego” ukazały się w 1946 roku. W opisie bibliograficznym zastosowano wspomniane już przepisy katalogowania opracowane przez Józefa Grycza i Władysławę Borkowską. Przepisy określały kogo uznaje się za autora i kiedy w opisie bibliograficznym stosuje się hasło autorskie:

Za autora należy zawsze uważać twórcę dzieła właściwego (utworu piśmienicznego) [...]. Pod hasłem autorskim kataloguje się dzieła jednego, dwu lub trzech (najwyżej) autorów czy to wymienionych w danym druku, czy też wykrytych⁵.

Jeżeli w hasle występowało dwóch lub trzech autorów, należało podawać ich w kolejności występowania na stronie tytułowej, rozdzielając przecinkami. W publikacjach, w których występowało więcej niż trzech autorów stosowano hasło tytułowe, czyli wyróżniony typograficznie pierwszy wyraz tytułu.

Przy przyjmowaniu do opisu danych ze strony tytułowej pomijano nazwy autorów, o ile były tożsame z wyrażonymi w hasle. Jeśli forma w książce była inna, należało podać ją w uwadze.

Hasło główne nazwa osobowa używane było w przypadku katalogowania dzieła jednego, dwóch lub maksymalnie trzech autorów. W *Skróconych przepisach katalogowania alfabetycznego* sformułowano ogólne zasady dotyczące wyboru i formy hasła, dlatego powszechną praktyką bibliotek była własna interpretacja i sposoby rozwiązywania przypadków, których przepisy nie uwzględniały.

Hasło autorskie to w większości przypadków nazwisko i imię (imiona) autora. Szczególne zasady należało zastosować w odniesieniu do nazw osób panujących,

⁵ J. Grycz, W. Borkowska, *Skrócone przepisy katalogowania alfabetycznego*, nowymi przykładami uzupełn. M. Dybaczewska, wyd. 4 popr. i uzupełn., Warszawa 1970, s. 44–45.

świętych i błogosławionych oraz biskupów i zakonników. W tej kategorii haseł należało dodawać informacje uzupełniające: w przypadku osób panujących – numeracja, przydomek, określenie godności i nazwa kraju, w przypadku biskupów i zakonników – określenie godności lub przynależności zakonnej, a w przypadku świętych i błogosławionych – skrót św. lub bł.

Kamieńska Anna : Drugie szczęście Hioba.

PB 1975/1074

W hasle nazwa jedyne go autora, złożona z nazwiska i imienia. W źródle danych, które stanowiło podstawę opisu bibliograficznego wystąpiło w takiej samej formie, ale w naturalnym szyku języka polskiego.

Dominas Marian, Młodzianowska Danuta, Święcicki Wiktor :

Nasiennictwo. Podręcznik dla techników hodowli roślin i nasiennictwa.

PB 1975/1048

W hasle nazwy trzech autorów, wymienionych w kolejności występowania na stronie tytułowej.

Jan III Sobieski : Listy do Marysieńki.

PB 1973/2086

W hasle nazwa osoby panującej; dla tej kategorii osób przyjęto zasadę podawania imienia (imion) przyjętych przy obejmowaniu godności, uzupełnione liczbą kolejną (wyrażoną cyframi rzymskimi), przydomkiem, określeniem godności i nazwą kraju.

Zalecenia dotyczące wyboru formy nazwy osobowej były dosyć ogólne. Generalna zasada, którą stosowano przy wyborze spośród wielu form, to przyjęcie nazwy w języku oryginalnym autora. Wskazanie to było szczególnie ważne dla autorów obcych. Zalecanymi źródłami do ustalenia właściwej formy były narodowe encyklopedie i bibliografie. W przypadku nazw zapisanych w alfabecie niełacińskim należało stosować transliterację. Jeśli zaś nie udało się ustalić na podstawie dostępnych źródeł oryginalnej pisowni, podawana była w formie przejętej z książki. Należy zwrócić uwagę, że w całej powojennej historii „Przewodnika Bibliograficznego” zawsze starano się dotrzeć do źródeł i ustalić właściwą,

oryginalną formę nazwy autora i tytuł oryginału dzieła tłumaczonego, a w czasach ograniczonej dostępności źródeł bibliograficznych nie było to łatwe do realizacji.

CHARLES [Pierre] O.T.J. : Modlitwa na każdą godzinę.

Na k. tyt. aut. O. Piotr Charles T.J.

PB 1947/2825

W haśle nazwa autora w formie oryginalnej, imię przejęte spoza książki ujęte w nawias; dodatkowo są akronimy O.T.J., które w obecnym stanie informacji o autorze są nadmiarowe, określają tytuł i przynależność do zakonu – Ojciec Towarzystwo Jezusowe. W katalogu Biblioteki Narodowej Francji przyjęta forma hasła to: Charles, Pierre (1883-1954).

Verne Jules : Wyprawa do wnętrza ziemi.

Na k. tyt. imię aut. Juliusz.

PB 1973/2252

W haśle nazwa autora w formie oryginalnej, w uwadze informacja o różnicy w imieniu pomiędzy hasłem a formą z katalogowanej książki.

Bonč-Bruevič Aleksej Michajlovič : Układy elektroniczne w nauce i technice.

Na k. tyt. aut. A. M. Boncz-Brujewicz.

PB 1973/2319

W haśle pełna nazwa autora, zgodna z przyjętą w bibliografii narodowej. Ponieważ oryginalna pisownia wyrażona jest w alfabecie cyrylicy, została poddana transliteracji. W uwadze podana forma ze strony tytułowej.

Druga istotna zasada odnosząca się do wyboru formy hasła dotyczyła autorów posługujących się pseudonimem: należało ustalić nazwę rzeczywistą i ją przyjąć jako hasło, ale jeżeli pseudonim był bardziej znany – stawał się hasłem.

[BRULLER Jean]

Droga okrężna i inne opowiadania / Vercors.

Na s. tyt. pseud. Nazwa aut.: Jean Bruller.

PB 1962/1129

W hasle nazwa rzeczywista autora, ustalona na podstawie źródeł, dlatego opis uzupełniono uwagą o relacjach pomiędzy hasłem a formą na stronie tytułowej.

Gor'kij Maksim : Matka.

Na k. tyt. aut. Maksym Gorki. Nazwa aut. Aleksej Maksimovič Peškov
PB 1973/3689

W hasle pseudonim autora; dla przypadków, gdy autor bardziej znany jest pod pseudonimem przepisy nakazywały użycie pseudonimu. Dodatkowe informacje o innych formach nazwy znalazły się w strefie uwag.

Zasada podawania nazw w formie oryginalnej nie dotyczyła świętych i błogosławionych. Dla tej kategorii osób hasło rozpoczynało imię w języku polskim, uzupełnione właściwym dopowiedzeniem.

Augustyn św. : Wybór mów. Kazania świąteczne i okolicznościowe.
PB 11622/73

MAKSYMILIAN Maria Kolbe, bł.

Konferencje ascetyczne: notatki słuchaczy z przemówień / ojca Maksymiliana Kolbego.
PB 1976/8244

W hasle nazwa nadana przy kanonizacji lub beatyfikacji wyrażona w języku polskim. Na pierwszym miejscu imię, na drugim nazwisko.

Dążenie do skupiania pod ujednoczoną formą hasła wszystkich prac autora, niezależnie od nazw występujących w publikacjach, wymagało uzupełniania haseł, np. poprzez rozwiązanie skrótu imienia, dodanie drugiego imienia. W przypadku autorów polskich „Przewodnik Bibliograficzny” kierował się zasadą podawania najpełniejszej formy.

Meissner W[itold], Podkowińska H[alina], Stopa Wł[adysław]: Materiały do ćwiczeń z chemii fizycznej.
PB 1973/8566

Na stronie tytułowej wystąpiły nazwiska autorów z inicjałami imion – w hasle pełne nazwy, rozwiązane imiona, ustalone na podstawie źródeł, zostały ujęte

w nawias kwadratowy; praktyką „Przewodnika Bibliograficznego” było ustalanie pełnych nazw osób poprzez rozwiązywania inicjałów imion lub dodawanie drugiego imienia.

[Słomczyński Maciej]. Powiem wam jak zginął.

Na k. tyt. pseud. aut. Joe Alex.

PB 1973/5607

W hasle nazwa rzeczywista autora; jest to szczególny przypadek, kiedy autor posługiwał się zarówno nazwiskiem jak i pseudonimem w różnych domenach twórczości. W takich przypadkach należało wybrać jedną formę, pod którą zbierane były wszystkie prace autora. W przykładowym opisie jako hasło przyjęto nazwę rzeczywistą, a ponieważ ustalona forma pochodzi spoza książki hasło zostało ujęte w nawias kwadratowy.

Rewolucyjne zmiany w zasadach sporządzania opisu bibliograficznego przyniósł rok 1976. W roczniku 36 „Przewodnika Bibliograficznego” zastosowano po raz pierwszy międzynarodowe przepisy ISBD(M) – International Standard Bibliographic Description for Monographic Publications. Polski przekład tego dokumentu został opublikowany rok wcześniej⁶. Wprowadzenie nowych zasad spowodowane było m.in. dążeniem do włączenia się w międzynarodowy obieg informacji. Sporządzanie opisu według jednolitych standardów, sukcesywnie przyjmowanych przez kolejne centrale bibliograficzne na świecie, pozwalało na bezpośrednie wykorzystanie opisów w katalogach, prawidłową interpretację danych bez znajomości języka, w którym sporządzony był opis bibliograficzny.

Zmiana przeprowadzona w 1976 roku, mimo że zawartość informacyjna praktycznie nie uległa zmianie, wywołała falę dyskusji w środowisku bibliotekarskim w Polsce. Zwracano uwagę na brak instrukcji praktycznego stosowania ISBD(M) oraz podnoszono kwestię braku szczegółowych wskazówek dotyczących wyboru i formy hasła.

Przepisy ISBD nie obejmowały problematyki hasła. Prace normalizacyjne dotyczące tego zagadnienia dopiero rozpoczęto. Dlatego też zasady dotyczące formy hasła nie zmieniły się. Najbardziej rzucającą się w oczy różnicą pomiędzy „starym” i „nowym” opisem bibliograficznym, była zmiana miejsca

⁶ *Międzynarodowy znormalizowany opis bibliograficzny wydawnictw zwartych i ISBD(M). International Standard Bibliographic Description for Monographic Publication*, tłum. M. Lenartowicz, „Przegląd Biblioteczny” 1975, z. 1, s. 29–82 – <http://bbc.uw.edu.pl/publication/432> [10.02.2022].

hasła: zostało umieszczone nad opisem i wyróżnione typograficznie poprzez wytłuszczenie.

KRAJEWSKI Mieczysław

Kto, jakiego chce porozumienia? / Mieczysław Krajewski.

PB 1983/407

SCHILD Romuald, MARCZAK Maria, KRÓLIK Halina

Późny mezolit : próba wieloaspektowej analizy otwartych stanowisk piaskowych / Romuald Schild, Maria Marczak, Halina Królik.

PB 13/76

Drugą zasadniczą zmianą było podawanie w strefie tytułu i oznaczenia odpowiedzialności nazw autorów w formie występującej na stronie tytułowej lub jej substytucie. Różnica pomiędzy formą użytą w hasle a widniejącą na stronie tytułowej nie wymaga komentarza i w związku z tym zaprzestano stosowania nawiasów kwadratowych dla podania uzupełnień zaczerpniętych spoza dokumentu.

HORATIUS FLACCUS Quintus

Wybór poezji / Horacy.

PB 640/76

BRZECHWA Jan

Mrówka / Jan Brzechwa.

Nazwa aut.: Jan Lesman.

PB 1976/4209

Jako hasło przyjęto pseudonim, którym autor podpisywał swoje utwory. W uwadze podano informację o nazwie rzeczywistej.

BRULLER Jean

Jak ślady na wodzie / Vercors [pseud.].

Nazwa aut.: Jean Bruller.

PB 1977/6876

Jako hasło przyjęto nazwę rzeczywistą; w strefie tytułu i oznaczenia odpowiedzialności zgodnie przepisami ISBD(M) dodano w klamrze uzupełnienie czym jest forma, która wystąpiła na stronie tytułowej.

Od roku 1986 „Przewodnik Bibliograficzny” opracowywany jest w systemie zautomatyzowanym⁷. Można powiedzieć, że od tego momentu opisy bibliograficzne publikowane w „PB” pochodzą z bazy danych, są przetwarzane przy zastosowaniu odpowiednich programów edycyjnych na użytek postaci drukowanej.

W 1998 roku Polski Komitet Normalizacyjny uchwalił normę PN-N-01229 *Hasło opisu bibliograficznego – Hasło osobowe*, która została uaktualniona w 2002 roku. Jej podstawę merytoryczną stanowiły międzynarodowe zasady zapisane w dokumentach International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA).

Wprowadzono znaki interpunkcyjne identyfikujące poszczególne elementy hasła: przecinek oddzielający nazwisko od imienia, nawias okrągły, w który było ujęte dopowiedzenie. Jeżeli dopowiedzeń było więcej niż jedno znakiem rozdzielającym był średnik ze spacjami przed i po znaku.

Jedną z ważniejszych zmian wprowadzonych w tej normie to postanowienie, że w hasła należy podawać nazwę tylko jednej osoby. Miało to oczywiście związek z formatem MARC opisu bibliograficznego, w którym pola z etykietami 100 (hasło osobowe), 110 (hasło korporatywne), 111 (hasło korporatywne nazwa imprezy), 130 (hasło tytuł ujednoczony) są niepowtarzalne. Jeżeli katalogowana pozycja miała dwóch lub trzech autorów, nazwę pierwszego umieszczano w hasle głównym, a pozostałych pod opisem bibliograficznym jako hasła dodatkowe.

DOBOSZ, Marek

Wspomagana komputerowo statystyczna analiza wyników badań / Marek Dobosz.

PB 2002/5858

BARCZAK-OPLUSTIL, Agnieszka

Spółki kapitałowe w stadium organizacji / Agnieszka Barczak-Oplustil, Krzysztof Oplustil.

Oplustil, Krzysztof (1974-)

PB 2002/5944

⁷ Szczegółowo proces automatyzacji „PB” zaprezentowała Barbara Borucka: *Bibliografia narodowa: stan, problemy, perspektywy*, w: *Czwarta Ogólnokrajowa Narada Bibliografów, Warszawa, 7–9 czerwca 1995: referaty i dyskusja*, [oprac. red. D. Bilikiewicz-Blanc i A. Karłowicz], Warszawa 1996, s. 85–93.

Książka napisana przez dwóch autorów; w hasle głównym nazwa pierwszego, wyróżniona typograficznie poprzez wytłuszczenie i zapisanie nazwiska autora wersalikami; pod opisem nazwa drugiego autora, wyróżniona wytłuszczeniem.

Rozszerzono katalog dopowiedzeń stosowanych dla rozróżnienia osób o tym samym imieniu i nazwisku. Pierwszeństwo przyznano datom biograficznym, a jeżeli nie są one możliwe do ustalenia można dodać określenie występujące przy nazwie danej osoby w wydawnictwach informacyjnych, np. zawód lub dziedzina, którą się zajmuje. W praktyce Biblioteki Narodowej dopowiedzenia w postaci dat biograficznych stosuje się zawsze, gdy uda się je ustalić na podstawie dostępnych źródeł.

RZESZUTEK, Emil (1940-1997)

Stosunek do śmierci na podstawie VII Księgi „Antologii Palatyńskiej” / Emil Rzeszutek.

PB 2002/3759

ARISTOTELES (384-322 a.C.)

Metafizyka / Arystoteles ; przeł., wstępem i koment. opatrzył Kazimierz Leśniak.

PB 2009/15439

Hasło osobowe, uzupełnione datami biograficznymi sprzed naszej ery, oznaczone skrótem łacińskim skrótem a.C.

ORIGENES (ca 185-ca 254)

Orygenes o kapłaństwie : antologia tekstów / wstęp, wybór oprac. Mariusz Szram.

PB 2002/3589

Hasło osobowe uzupełnione datami biograficznymi, ale obydwie są niepewne, dlatego użyto łacińskiego skrótu dla wskazania braku precyzyjnych danych.

DANIIL (ihumen ; ?-1122)

Ihumena Daniela z ziemi ruskiej pielgrzymka do Ziemi Świętej = „Hożenie” igumena Daniila : (relacja z początku XI wieku) / w przeł. Krzysztofa Pietkiewicza ; do dr. przygot. Joanna Grzembowska i Krzysztof Pietkiewicz.

PB 2012/25642

Norma przewidywała także inne sposoby podawania dat przypuszczalnych lub niemożliwych do ustalenia oznaczanych lub zastępowanych znakiem zapytania ewentualnie podających tylko stulecie, gdzie brakujące cyfry wypełnione były kropkami.

Dopowiedzenia inne niż daty biograficzne należało stosować tylko wówczas, gdy trzeba dokonać rozróżnienia osób o jednakowym imieniu i nazwisku. Mimo, że już *Skrócone przepisy katalogowania alfabetycznego* przewidywały możliwość takiego rozróżniania, „Przewodnik Bibliograficzny” w zasadzie nie stosował tego przepisu do roku 2017. Wynikało to z faktu, że potrzeby katalogów poszczególnych bibliotek w tym zakresie były różne i wprowadzanie tego typu dopowiedzeń pozostawiono bibliotekarzom na poziomie lokalnych katalogów.

ZIELIŃSKI ANDRZEJ: Napęd i sterowanie hydrauliczne obrabiarek.
PB 1964/8276

HILDEBRANDT ANDRZEJ, ZIELIŃSKI ANDRZEJ: Zbiór zadań z teorii obwodów.
PB 1964/1812

JAKUBOWSKI JAN ZDZISŁAW, BILIŃSKI BRONISŁAW, ZIELIŃSKI ANDRZEJ:
Stefan Żeromski. Nel centenario della nascita 1864-1925.
PB 1969/2738

W hasle Zieliński Andrzej nie zastosowano dopowiedzenia rozróżniającego, mimo że są to różni autorzy. Obecnie w katalogu Biblioteki Narodowej pierwszy z nich otrzymał dopowiedzenie maszynoznawstwo, a drugi – elektronika, a trzeci dopowiedzenie w postaci dat życia 1936–2008.

Dopowiedzenia rozróżniające inne niż daty biograficzne prezentowane są w opisach książek zarejestrowanych w „Przewodniku Bibliograficznym” od 2017 roku.

WIERZBICKI, Sławomir (nauki o bezpieczeństwie)

Rola globalizacji we współczesnym świecie : polityka, ekonomia, bezpieczeństwo, społeczeństwo, kultura / Sławomir Wierzbicki.

PB 2017/18

W katalogu BN występuje kilku autorów o tym samym imieniu i nazwisku; z braku dat życia elementem rozróżniającym jest dopowiedzenie w postaci dziedziny wiedzy, którą zajmuje się autor.

W przeciwieństwie do wcześniej stosowanej zasady skupiania pod jedną formą wszystkich prac autora norma PN-N-01229 *Hasło opisu bibliograficznego – Hasło osobowe* zezwalała na stosowanie różnych nazw dla jednej osoby, jeżeli używała ich w różnych okresach działalności lub obszarach twórczości.

KWAŚNIEWSKI, Kazimierz (1922-1998)

Zbrodniarz i panna / Kazimierz Kwaśniewski

Na książce pseud. aut., nazwa: Maciej Słomczyński.

PB 2006/289

ALEX, Joe (1922-1998)

Gdzie przykazań brak dziesięciu / Joe Alex.

Na książce pseud. aut., nazwa: Maciej Słomczyński.

PB 2014/17302

Zastosowano dwa hasła odnoszące się do tej samej osoby; autor używał pseudonimów do sygnowania różnych obszarów twórczości: pierwszym opatrywał powieści milicyjne, drugim kryminały, których bohaterem jest Joe Alex oraz cykl powieści historyczno-przygodowych dla młodzieży; trzecia forma to nazwa rzeczywista, której używał jako tłumacz i w początkowym okresie twórczości literackiej. Przed wprowadzeniem normy wszystkie książki rejestrowane były pod hasłem Słomczyński Maciej.

RATZINGER, Joseph (1927-)

Sakrament i misterium : teologia liturgii / Joseph Ratzinger.

PB 2015/10935

BENEDYKT XVI (papież ; 1927-)

List apostolski Benedykta XVI w formie „motu proprio” *Portam fidei* ogłaszający Rok Wiary 11 X 2012 – 24 XI 2013.

PB 2014/63

Zastosowano dwa hasła, które odnoszą się do różnych okresów działalności: przed i po wyborze na papieża.

W przypadkach, gdy następowała zmiana nazwy autora, np. poprzez zamążpójście, w hasle należało przyjąć nazwę ostatnią.

REKLEWSKA-BRAUN, Zofia (1939-)

Urodziłam się pomiędzy... / Zofia Reklewska-Braun.

W innych poz. nazwa aut.: Zofia Braun, Zofia Reklewska.

PB 2009/23419

W hasle przyjęto najpełniejszą formę nazwy autora; w strefie uwag podano formy, pod którymi zarejestrowano książki we wcześniejszych rocznikach „Przewodnika Bibliograficznego”.

Od 2017 roku w Bibliotece Narodowej w obszarze ustalania formy hasła obowiązują zasady opracowane dla Deskryptorów Biblioteki Narodowej. Zmieniły się one w stosunku do dotychczas obowiązujących, zgodnych z normą *Hasło opisu bibliograficznego – Hasło osobowe*. Dość restrykcyjnie przestrzegana w bibliografii narodowej zasada podawania nazwy autora w języku oryginalnym przestała obowiązywać jako zasada naczelna. Obecnie w hasle powinna być użyta forma najbardziej rozpowszechniona wśród użytkowników języka polskiego. Jeśli nazwa autora nie zaistniała w obszarze języka polskiego, powinna być przejęta ze źródeł narodowych (katalogi narodowych bibliotek, kartoteki wzorcowe, encyklopedie, słowniki biograficzne, wydawnictwa informacyjne kraju pochodzenia autora).

DOSTOJEWSKI, Fiodor (1821-1881)

Wieczny mąż / Fiodor Dostojewski.

PB 2018/33829

Jako hasło przyjęto spolszczoną formę, najpopularniejszą wśród użytkowników języka polskiego. Dotychczas używana forma Dostoevskij, Fedor Mihajlovič w kartotece wzorcowej została zapisana jako nieużywana – askryptor.

SOFOKLES (ok. 496-406 p.n.e.)

Król Edyp / Sofokles.

PB 2017/36647

W hasle przyjęto formę spolszczoną; w dopowiedzeniu, zgodnie z zasadami DBN użyto skrótów w języku polskim; poprzednio stosowano skróty łacińskie, wcześniejsza forma to: Sophocles (496-406 a.C.).

TOMASZ Z AKWINU (święty ; 1225-1274)

Dysputy o dobru : dysputy problemowe o prawdzie : kwestie 21-22 / św. Tomasz z Akwinu.

PB 2018/20914

Zgodnie z zasadami DBN zrezygnowano ze stosowania skrótów: św. i bł.

Począwszy od roku 2017 zaprzestano w „Przewodniku Bibliograficznym” podawania pod opisem bibliograficznym nazw drugiego i trzeciego autora (tracingu). Podawane są one w formie przejętej z kartoteki wzorcowej w indeksie, umieszczanym na końcu każdego zeszytu. Natomiast od roku 2020 w bibliografii narodowej zmieniona została zasada nadawania hasła głównego – nazwa osobowa. Ma ono zastosowanie tylko w przypadku dzieła jednego autora.

Hasło korporatywne

Wprowadzenie hasła korporatywnego do opisu bibliograficznego budziło w środowisku bibliotekarskim wiele wątpliwości. W przepisach, instrukcjach katalogowania wielu krajów nie istniało w ogóle lub stosowane było w ograniczonym zakresie. Dyskusję nad tym zagadnieniem podjęto na forum konferencji IFLA, która odbyła się w Paryżu w 1961 roku. W pracach konferencji skoncentrowano się na zagadnieniach stosowania i formułowania haseł w opisach bibliograficznych. Postanowienia International Conference on Cataloguing Principles (ICCP)⁸ stały się podstawą do prac normalizacyjnych w wielu krajach.

⁸ *International Conference on Cataloguing Principles, Paris, 9th–18th October, 1961: report*, ed. by A. H. Chaplin and D. Anderson, London 1963

W Polsce dyskusję nad zastosowaniem hasła korporatywnego, zgodnie z deklaracją przedstawicieli Polski na Kongresie Paryskim, podjęto na Ogólnokrajowej Naradzie w sprawie Międzynarodowych Zasad Katalogowania w 1962 roku⁹. Kanwą dyskusji były postanowienia konferencji zatytułowane *Zasady katalogowania*, znane także pod nazwą *Zasady Paryskie* (Paris Principles)¹⁰. Efektem prac środowiska bibliotekarskiego było określenie warunków, które publikacja musi spełnić, by w jej opisie bibliograficznym zastosować hasło korporatywne:

- dokument musi dotyczyć tego ciała zbiorowego i musi być ono odpowiedzialne za jego wydanie,
- musi być to oficjalny dokument o charakterze administracyjnym lub informacyjnym (np. statut, sprawozdanie z działalności, spis członków, katalog zbiorów),
- ciało zbiorowe musi mieć wyróżniającą nazwę,
- ciał zbiorowych występujących w wyżej wymienionych funkcjach nie może być więcej niż trzy.

Hasło korporatywne w opisie bibliograficznym zostało wprowadzone do „Przewodnika Bibliograficznego” już w 1963 roku. Był to swego rodzaju eksperyment, który miał dostarczyć materiałów do dyskusji nad ostatecznym kształtem norm i przepisów. Hasło korporatywne jako hasło główne, nie było stosowane do tej pory w bibliografii. W *Skróconych przepisach katalogowania alfabetycznego* pojawiła się wzmianka, ale dotyczyła tylko formy nazwy instytucji i ciał zbiorowych – powinna być podawana w formie oryginalnej, a w przypadku organizacji międzynarodowych – w języku polskim. Natomiast brakowało wytycznych co do zasad jego stosowania. Aby zaznaczyć swego rodzaju wariantowość tego hasła, dowolność w wykorzystaniu w katalogach, w „Przewodniku Bibliograficznym” zastosowano wyróżnienie graficzne: poprzedzone było dużą kropką i złożone mniejszą czcionką niż hasło tytułowe i osobowe.

9 Ogólnokrajowa narada w sprawie międzynarodowego ujednoczenia zasad katalogowania, Warszawa 1962. *Materiały*, Warszawa 1962.

10 Międzynarodowa Konferencja IFLA na temat Zasad Katalogowania, Paryż 9–18 października 1961 r., „Przegląd Biblioteczny” 1962, z. 1, s. 81–94 – <http://bbc.uw.edu.pl/publication/391> [10.02.2022].

- AKADEMIA MEDYCZNA, POZNAŃ
SKŁAD Osobowy Akademii Medycznej w Poznaniu według stanu na dzień 1 października 1962 r. i Spis Wykładów w roku akademickim 1962/63. (Oprac. Bronisława Wolnikowa).
PB 2009/23419
- AKADEMIA MEDYCZNA, KRAKÓW
SKŁAD Osobowy w roku szkolnym 1962/63 <wg stanu na dzień 31 października 1962 > oraz Program Wykładów w r. szkol. 1962/63. Akademia Medyczna w Krakowie.
PB 1963/4331

Hasło korporatywne umieszczone nad opisem jako wariant; w następujących po sobie opisach zarejestrowanych w „Przewodniku Bibliograficznym” w układzie alfabetycznym nie zastosowano go jako elementu porządkującego hasła korporatywnego, traktując jako hasło użyte dodatkowo. Pozostawiono porządek alfabetyczny tytułów właściwych.

- NACZELNA ORGANIZACJA TECHNICZNA, WOJEWÓDZKI KOMITET POROZUMIEWAWCZY – POZNAŃ
Sprawozdanie z działalności Wojewódzkiego Komitetu Porozumiewawczego NOT. W latach 1964-1966. Naczelna Organizacja Techniczna. Wojewódzki Komitet Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych w Poznaniu.
PB 1967/6724

W przypadku ciał zbiorowych o budowie hierarchicznej na pierwsze miejsce wysuwano nazwę instytucji nadrzędnej; w strefie uwag podano nazwę instytucji w postaci umieszczonej w dokumencie, która jest różna od przyjętej w hasle.

Opatrywanie opisów bibliograficznych hasłem korporatywnym jako hasłem alternatywnym trwało w „PB” do uchwalenia normy PN-73/N-01152 *Opis bibliograficzny*. Ten kilkuletni okres stosowania w ograniczonym zakresie hasła korporatywnego pozwolił niewątpliwie na zebranie materiału do dyskusji. Wykorzystano go podczas przygotowywania normy i instrukcji katalogowania oraz przedstawienia na forum międzynarodowym polskiego punktu widzenia i wdrażania w Polsce postanowień Kongresu Paryskiego. Podsumowanie niemal dziesięcioletniego okresu prac narodowych centrali bibliograficznych nad instrukcjami katalogowania,

w których zastosowano zasady katalogowania znalazło wyraz w publikacji *Statement principles adopted at the International Conference on Cataloguing Principles, Paris, October, 1961*¹¹.

Dokument ten odzwierciedla bardzo zróżnicowane podejście bibliotekarzy z różnych krajów do zakresu stosowania i formułowania hasła korporatywnego. Polska znalazła się w grupie krajów, które najbardziej ograniczyły stosowanie tego hasła – wyłącznie w opisach dokumentów o charakterze administracyjnym i informacyjnym¹².

W 1967 roku w ramach IFLA powołano Grupę Roboczą do spraw Hasła Korporatywnego. Efektem pracy tego gremium były zalecenia opublikowane w 1971 roku¹³.

Krajowa norma PN-73/N01152 *Opis bibliograficzny* obejmująca również zagadnienie stosowania i formy hasła korporatywnego została wydana w 1973 roku.

W punkcie 1.3.1 normy znalazła się definicja autora korporatywnego:

instytucja, stowarzyszenie lub grupa osób (występująca pod oficjalną nazwą) odpowiedzialne za wydanie dotyczących ich dokumentów o charakterze administracyjnym lub informacyjnym.

Nie zmieniły się dotychczas stosowane zasady użycia hasła w opisie. Określono je w punkcie 4.2.1 normy:

Nazwę ciała zbiorowego (ciał zbiorowych) na początku opisu powinny otrzymać:

a) oficjalne dokumenty mające charakter informacyjny lub administracyjny wydane przez ciało zbiorowe (jedno, dwa lub trzy) i jego (ich) dotyczące, np. statut, sprawozdanie z działalności, spis członków, wykaz publikacji członków lub pracowników, katalog biblioteczny, księgarski, katalog wyrobów itp.

11 *Statement of principles adopted at the International Conference on Cataloguing Principles, Paris, October 1961*, ed. by E. Verona, London 1971; por. IFLA – https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/cataloguing/IMEICC/IMEICC1/statement_principles_paris_1961.pdf [10.02.2022].

12 M. Lenartowicz, *Z problemów międzynarodowego ujednoczenia zasad katalogowania*, „Przegląd Biblioteczny” 1973, nr 1–2, s. 190–194 – <http://bbc.uw.edu.pl/publication/426> [10.02.2022].

13 *Form and structure of corporate headings. Recommendations of the Working Group on Corporate Headings. Approved by the Standing Committees of the IFLA Section on Cataloguing and the IFLA Section on Official Publications*, London 1980; por. IFLA. Universal Bibliographic Control and International MARC Programme, *Structures of Corporate Name Headings (2000). Final Report – November 2000*, comp. and introduced by T. Heijligers – <https://www.ifla.org/publications/structures-of-corporate-name-headings-2000/> [10.02.2022].

b) programy, sprawozdania i inne materiały ze zjazdów, konferencji itp. (z wyjątkiem dokumentów, które mają własny sprecyzowany tytuł) przy traktowaniu nazwy zjazdu jako ciała zbiorowego.

Kwestię formy hasła norma potraktowała w sposób bardzo ogólny. Wskazano jedynie, że nazwę ciała zbiorowego należy podać w formie oficjalnej, w języku właściwym dla kraju, w którym ono działa. Jeśli jest to język mało znany lub organizacja ma zasięg międzynarodowy i jej nazwa wyrażana jest w wielu językach, dopuszczano formę w języku najpowszechniejszym wśród użytkowników.

PRACOWNIE KONSERWACJI ZABYTKÓW

Program rozwoju PP [Przedsiębiorstwa Państwowego] „Pracownie Konserwacji Zabytków” do roku 1990.

PB 1977/630

Mimo wskazania, że do hasła należy przyjąć nazwę oficjalną ciała zbiorowego, zdecydowano o pomijaniu elementów wskazujących na status prawny instytucji.

PRACOWNIE KONSERWACJI ZABYTKÓW

Die Staatlichen Werkstätten für Denkmalpflege / [Übersetz. aus Poln.].

PB 1977/631

W hasle użyto formy w języku polskim, czyli właściwym dla kraju działalności.

„BLACHOWNIA”, ZAKŁADY CHEMICZNE, Kędzierzyn

Zakłady Chemiczne „Blachownia”, Kędzierzyn / [tekst Leon A. Szejner, Włodzimierz Płasiński].

PB 1977/63

W hasle zastosowano formę nazwy poddaną inwersji: na pierwsze miejsce wysunięto element wyróżniający; inwersję zaznaczono poprzez dodanie przecinka między elementami nazwy; tym znakiem poprzedzono też siedzibę instytucji. Przykład ten pokazuje również, że „Przewodnik Bibliograficzny” rozszerzył stosowanie hasła korporatywnego w stosunku do normy. Opatrywano nim także księgi pamiątkowe instytucji. W takich przypadkach, mimo że w oznaczeniu odpowiedzialności znajdowały się nazwiska autorów, nie używano hasła osobowego.

Przyglądając się hasłom korporatywnym w kolejnych rocznikach „Przewodnika Bibliograficznego”, obserwujemy zmiany w sposobie zapisu dopowiedzenia zawierającego siedzibę instytucji oraz rezygnację ze stosowania inwersji.

**PRZEDSIĘBIORTSTWO ZAOPATRZENIA ROLNICTWA W WODĘ
„Wodrol” (Szczecin)**

Przedsiębiorstwo Zaopatrzenia Rolnictwa w Wodę „Wodrol” Szczecin : 1957-1977 / [tekst Stanisław Pawłowicz].

PB 1979/954

W hasle nazwa oficjalna, podana w naturalnym szyku języka; dopowiedzenie z nazwą siedziby ujęte w nawias.

W przypadku instytucji o strukturze hierarchicznej w hasle powinna znaleźć się nazwa ciała podrzędnego, o ile ma w pełni identyfikującą nazwę. Natomiast jeśli nazwa jest niewyróżniająca powinna wystąpić na drugim miejscu.

BIBLIOTEKA CZARTORYSKICH, Kraków

Katalog dokumentów pergaminowych Biblioteki Czartoryskich w Krakowie / Wacława Szelińska, Janina Tomaszewicz.

PB 1976/1817

Biblioteka Czartoryskich jest instytucją podległą, wchodzącą w skład Muzeum Narodowego, ale nazwa jest wyróżniająca i identyfikująca jednoznacznie, więc może stanowić hasło.

MUZEUUM NARODOWE, GALERIA SZTUKI POLSKIEJ, Warszawa

Malarstwo polskie od XVI do początku XX wieku : katalog / [oprac. pod kier. Stefana Kozakiewicza i Krystyny Sroczyńskiej przez zespół ... w składzie Anna Gradowska et al.].

PB 1976/2465

Nazwa instytucji podrzędnej jest niewyróżniająca, dlatego na pierwszym miejscu znalazła się nazwa instytucji nadrzędnej.

Hasła korporatywne odnoszące się do kościołów, organizacji i instytucji kościelnych, tworzone były według ogólnych zasad zdefiniowanych w normie: forma hasła zgodna z nazwą pod jaką kościół został zarejestrowany na terenie Polski.

**ZJEDNOCZONY KOŚCIÓŁ EWANGELICZNY W POLSKIEJ
RZECZYPOSPOLITEJ LUDOWEJ**

Statut Zjednoczonego Kościoła Ewangelicznego w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

PB 1987/2600

PARAFIA EWANGELICKO-AUGSBURSKA (Lublin)

Parafia ewangelicko-augsburska w Lublinie / [red. Jerzy Utnik].

PB 1992/8091

ZAKON ŚWIĘTEGO PAWŁA PUSTELNIKA

Konstytucja Zakonu Świętego Pawła Pustelnika : dyrektorium.

PB 1987/2968

Nazwy zakonów to najczęściej spotykane hasła korporatywne odnoszące się do instytucji, których nazwy funkcjonują w wielu językach. Stosowano zasadę wyboru formy hasła w języku najbardziej przydatnym dla użytkowników katalogu.

W trakcie obowiązywania normy dynamicznie zmieniały się zasady tworzenia haseł dla imprez dotyczących działalności ciała zbiorowego:

STRONNICTWO DEMOKRARTYCZNE, CENTRALNY KOMITET

X [dziesiąte] Plenum Centralnego Komitetu Stronnictwa Demokratycznego :
22 września 1975 r.

PB 1976/1287

W hasle wyłącznie nazwa instytucji, z zachowaniem struktury, bez informacji o nazwie / rodzaju imprezy.

**STRONNICTWO DEMOKRATYCZNE, Centralny Komitet. Plenum, 7.
1977 (Warszawa)**

XIV Plenum Centralnego Komitetu Stronnictwa demokratycznego : [Warszawa]
18 grudnia 1978 r.

PB 1977/8566

W kolejnym roczniku „Przewodnika Bibliograficznego” ten sam rodzaj imprezy, został opatrzony inaczej sformułowanym hasłem. W hasle nazwa organizacji, uzupełniona nazwą imprezy, numeracją i miejscem odbycia. Wprowadzono

też znaki interpunkcyjne: nazwę/rodzaj imprezy od nazwy ciała zbiorowego oddzielała kropka; informacje dodatkowe, stanowiące dopowiedzenie poprzedzał przecinek, liczebnik porządkowy oznaczający numerację kończył się kropką, zaś miejsce odbycia imprezy ujęte było w nawias.

KOMUNISTICKÁ STRANA ČESKOSLOVENSKA. Zjazd, 16. 1981 (Praga)

XVI Zjazd Komunistycznej Partii Czechosłowacji, 6-10 kwietnia : podstawowe dokumenty / [tł. z czes. Marek Opiłowski].

PB 1983/235

W haśle nazwa organizacji w języku kraju działalności, uzupełniona dodatkowymi informacjami w języku polskim.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami katalogowania w haśle mogły wystąpić nazwy do trzech ciał zbiorowych.

**POWSZECHNA ORGANIZACJA „Służba Polsce” (Gdańsk) ;
OCHOTNICZE HUFCE PRACY (Gdańsk)**

SP – OHP [Służba Polsce – Ochotnicze Hufce Pracy] na Ziemi Gdańskiej] : 1948 – 1978 / [red. Tadeusz Daszczyński].

PB 1978/9204

W haśle wystąpiły nazwy dwóch ciał zbiorowych w formie oficjalnej. Ponieważ jest to księga pamiątkowa, a nie oficjalny dokument, użyto dwóch nazw organizacji, mimo że nie istniały jednocześnie: OHP były następcą „Służby Polsce”. Kolejne, bardzo głębokie zmiany w zasadach formułowania haseł korporatywnych, wprowadzono wraz z uchwaleniem w 2001 roku normy PN-N-01230 *Hasło opisu bibliograficznego – Hasło korporatywne*. W przyjętych rozwiązaniach norma ta ściśle nawiązywała do międzynarodowych postanowień podjętych w ramach prac wspomianej już Grupy Roboczej do spraw Haseł Korporatywnych IFLA.

Zawarto w niej nowe definicje i nowe kategorie ciał zbiorowych:

- ciało zbiorowe to „organizacja, grupa osób i/lub organizacji, występująca pod własną nazwą, jednoznacznie je identyfikującą, np.: instytucja, stowarzyszenie, konferencja” (pkt 1.3.1);
- ciało zbiorowe podrzędne to „ciało zbiorowe powołane, zarządzane lub nadzorowane przez inne ciało zbiorowe” (pkt 1.3.2);

- ciało zbiorowe terytorialne to „ciało sprawujące władzę na danym terytorium lub roszczące sobie prawo do jej sprawowania” (pkt 1.3.3); dotyczy państw, federacji państw i ich części regionalnych i lokalnych;
- organ ciała zbiorowego terytorialnego to „ciało zbiorowe podrzędne, powołane lub zarządzane przez ciało zbiorowe terytorialne i pełniące funkcje ustawodawcze, sądowe, administracyjne, wojskowe, dyplomatyczne lub informacyjne” (pkt 1.3.4) do tej kategorii zalicza się: parlamenty, ministerstwa, wojsko, ambasady, służby informacyjne.

W normie, zgodnie z międzynarodowymi standardami, wprowadzono nowy zestaw znaków interpunkcyjnych: kropka, która oddziela poszczególne elementy struktury instytucji, nawias okrągły, w którym umieszczane jest dopowiedzenie oraz średnik rozdzielający różne elementy dopowiedzenia w ramach jednego hasła.

Forma hasła to nazwa oficjalna przyjęta i używana przez ciało zbiorowe. Jako źródła właściwe do ustalenia podano statut, oficjalne dokumenty tej instytucji, pieczęcie, następnie wydawnictwa informacyjne – encyklopedie, informatory, bibliografie, a gdy ich brak opracowywany dokument.

Nazwa powinna być podana w języku, w jakim została przyjęta przez dane ciało zbiorowe, zwykle jest to język kraju, w którym organizacja działa lub jest zarejestrowana. Jeśli w oficjalnej nazwie instytucji występowała nazwa jej siedziby, którą można od nazwy oddzielić, należało ją podać w dopowiedzeniu. Dopowiedzenia, którymi należy uzupełniać hasło, jeśli nazwa nie identyfikuje jednoznacznie instytucji, powinny być podawane w języku polskim. W tej funkcji najczęściej występowały nazwy geograficzne, określające siedzibę instytucji oraz chronologia – czas działalności.

MUZEUM WSI MAZOWIECKIEJ (Sierpc)

Kolekcja rzeźby w zbiorach Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu / Robert Rumiński.

PB 2011/5276

W hasle nazwa ciała zbiorowego wraz z dopowiedzeniem; zastosowano zasadę: jeżeli w oficjalnej nazwie ciała zbiorowego występuje jego siedziba, którą można oddzielić, należy ją podać jako dopowiedzenie, nawet jeżeli sama nazwa identyfikuje ciało zbiorowe.

MUZEUM NARODOWE (Wrocław)

Obrazy ludowe na Śląsku / Katarzyna Różycka.

PB 2014/23849

W haśle nazwa instytucji z dopowiedzeniem w postaci siedziby instytucji, w tym przypadku realizuje dwie zasady dotyczące hasła korporatywnego: pozwala na właściwą identyfikację oraz siedziba występuje w nazwie; mimo, że w strefie tytułu i oznaczenia odpowiedzialności nie wystąpiła nazwa instytucji, zastosowano hasło korporatywne, ponieważ znalazła się w tytule serii: (Katalogi Zbiorów Muzeum Narodowego we Wrocławiu = Catalogues of the Collections of the National Museum in Wrocław).

FREUD MUSEUM (Londyn)

Egyptian scarabs and seal amulets from the collection of Sigmund Freud / Joachim Śliwa.

PB 2007/12919

W haśle nazwa instytucji w języku kraju, w którym działa, dopowiedzenie lokalizujące w języku polskim; zastosowano hasło główne, mimo że w strefie tytułu i oznaczenia odpowiedzialności nazwa ciała zbiorowego nie wystąpiła. Wynika to z przepisu normy nakazującego katalogi zbiorów opatrywać hasłem korporatywnym, nawet wówczas, gdy podstawą jest analiza treści książki.

W 2015 roku w Bibliotece Narodowej zmodyfikowano zasady dotyczące podawania dopowiedzeń geograficznych: w przypadkach, gdy nazwa siedziby stanowi integralną część nazwy podawać ją nie w formie dopowiedzenia, lecz jako przyjętą formę hasła.

MUZEUM ZAMKOWE W PSZCZYNIE

Portrety : katalog zbiorów / Muzeum Zamkowe w Pszczynie ; Lidia Kruczek, Marcin Nyga, Sylwia Smolarek-Grzegorzczak.

PB 2015/7497

W haśle oficjalna nazwa ciała zbiorowego, przejęta ze statutu; poprzednio obowiązująca forma hasła: Muzeum Zamkowe (Pszczyna).

Nie uległy zmianie, w stosunku do poprzedniej normy, zasady podawania nazw instytucji wchodzących w skład czy podlegających jednostce nadrzędnej, których nazwa nie pozwala na jednoznaczną identyfikację: na pierwszym miejscu pozostawała wydrukowana wersalikami nazwa jednostki nadrzędnej, następnie podrzędnej z pominięciem jednostek pośrednich. Zmieniono jedynie znak rozdzielający poszczególne elementy struktury z przecinka na kropkę.

MUZEUM KSIĄŻĄT LUBOMIRSKICH. Gabinet Numizmatyczno-Sfragistyczny

Pieczenie papierowe z podkładem w zbiorze sfragistycznym Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu / Władysław Fabijański.

PB 2010/6886

W hasle na pierwszym miejscu nazwa jednostki nadrzędnej, gdyż sama nazwa Gabinet Numizmatyczno-Sfragistyczny nie identyfikuje jednoznacznie ciała zbiorowego; w hasle pominięto nazwę instytucji nadrzędnej dla obydwu jednostek: Zakład Narodowy im. Ossolińskich (Wrocław).

Zmiany wprowadzone w Bibliotece Narodowej w 2015 roku dotyczyły także zasad formułowania haseł dla ciał zbiorowych podrzędnych wchodzących w skład większej organizacji: nazwę ciała podrzędnego należało poprzedzać pełną strukturą instytucji nadrzędnych bez pomijania pośrednich członów nazwy. W ciągu krótkiego okresu obowiązywania tej zasady w hasłach korporatywnych prezentowanych w „PB” jako główne nie pojawił się taki przypadek.

W przypadkach zmian nazwy instytucji w hasle należało zastosować formę obowiązującą w czasie powstania dokumentu.

POMORSKA AKADEMIA MEDYCZNA IM. GENERAŁA KAROLA ŚWIERCZEWSKIEGO W SZCZECINIE

Bibliografia dorobku naukowego Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie za lata 1948-1958 / Danuta Grad.

PB 2016/11962

POMORSKA AKADEMIA MEDYCZNA W SZCZECINIE

Bibliografia dorobku naukowego Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie za lata 1989-1993 / Danuta Grad, Maria Dawidowicz.

PB 2016/11963

W kolejnych pozycjach zarejestrowanych w „Przewodniku Bibliograficznym” w haśle głównym dwie formy hasła korporatywnego, używane w różnych latach działalności instytucji. W pierwszym przykładzie pod formą użytą w haśle objęto także lata, w których instytucja występowała pod nazwą – Akademia Lekarska w Szczecinie – lata 1948–1949.

W drugim przykładzie w haśle forma nazwy uczelni obowiązująca w latach 1992–2010. Nazwa ostatnia – Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie jako hasło główne w opisach „PB” do tej pory nie wystąpiła.

Nowością w praktyce „Przewodnika Bibliograficznego” było wprowadzenie jako hasła nazw ciał zbiorowych terytorialnych. W zeszytach „PB” pojawiają się one bardzo rzadko, ponieważ publikacje opatrywane tymi hasłami są najczęściej dokumentami życia społecznego, których bibliografia narodowa w zasadzie nie rejestruje.

POLSKA. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego

Lista projektów indywidualnych dla Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013.

PB 2009/10373

W haśle instytucja administracji rządowej, w tym przypadku centralnej, poprzedzona nazwą terytorium, na którym sprawuje władzę.

POLSKA. Senat Rzeczypospolitej Polskiej (1989-)

Regulamin Senatu Rzeczypospolitej Polskiej : ujednolicony tekst uchwały Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 listopada 1990 r. według stanu prawnego na dzień 8 września 2015 r.

PB 2016/2900

Ciało zbiorowe terytorialne, poprzedzone nazwą jednostki terytorialnej, na obszarze której działa; w przypadku parlamentu jest to nazwa kraju; dodatkowo hasło uzupełnione jest dopowiedzeniem w postaci daty, która pozwala na właściwą identyfikację.

**POLSKA. Armia Krajowa. Okręg Warszawa. Kierownictwo Dywersji.
Oddział Dyspozycyjny B**

Oddział Dyspozycyjny „B” warszawskiego Kedywu : dokumenty z lat 1942-1944 /
oprac. Hanna Rybicka.

PB 2007/26247

Jednostka podrzędna ciała zbiorowego terytorialnego o nazwie niewyróżniającej; na pierwszym miejscu nazwa kraju, mimo że w tym okresie znajdował się pod okupacją niemiecką; na kolejnych miejscach nazwy właściwych jednostek organizacyjnych umiejscowionych w strukturze.

W sposób szczególny w normie został potraktowany Kościół katolicki i jego jednostki organizacyjne. Jako nazwę ujednoliczoną należało przyjąć nazwę w języku łacińskim. Ta sama zasada obowiązywała w przypadku centralnych jednostek podrzędnych, np. kongregacji. Natomiast nazwy instytucji Kościoła katolickiego o zasięgu krajowym należało podać w języku danego kraju.

**ECCLESIA CATHOLICA. Congregatio de Institutione Catholica de
Seminariis atque Studiorum Institutis**

Dekret o reformie kościelnych studiów w zakresie filozofii / Kongregacja
Edukacji Katolickiej.

PB 2012/8226

Oficjalny dokument instytucji Kościoła Katolickiego; cała nazwa wyrażona w języku łacińskim.

**ECCLESIA CATHOLICA. Archidiecezja Wrocławska. Kapituła
Katedralna**

Statuty Wrocławskiej Kapituły Katedralnej z roku 1482/83 : na podstawie
materiałów przysposobionych przez ks. biskupa Wincentego Urban / wyd.
Kazimierz Dola.

PB 2007/23620

Ciało kościelne podrzędne o nazwie niewyróżniającej – na pierwszym miejscu nazwa nadrzędna dla Kościoła Katolickiego w języku łacińskim, na kolejnych nazwy niższych jednostek niezbędnych do właściwej identyfikacji, wyrażone w języku kraju, na obszarze którego działają.

ECCLESIA CATHOLICA. Archidiecezja Poznańska.**Synod (69 ; 2004-2008 ; Poznań)**

Synod Archidiecezji Poznańskiej 2004-2008 zwołany i przeprowadzony przez arcybiskupa Stanisława Gądeckiego. T. 1, Dokumenty / [zespół red. Zdzisław Fortuniak et al.].

PB 2009/11861

Zgromadzenie statutowe ciała kościelnego terytorialnego: na pierwszym miejscu nazwa w języku łacińskim, na drugim nazwa ciała regionalnego w języku polskim, ponieważ dotyczy jednostki organizacyjnej Kościoła Katolickiego z terenu Polski; w dopowiedzeniach numer zgromadzenia, czas i miejsce działania.

CONGREGATIO SORORUM ANCILLARUM BEATAE MARIAE VIRGINIS IMMACULATAE CONCEPTAE

Konstytucje Zgromadzenia Sióstr Służebniczek Najświętszej Maryi Panny Niepokalanie Poczętej (Służebniczki Śląskie).

PB 2010/29478

Zakon katolicki: hasła nazwa w języku łacińskim, mimo że zgromadzenie zostało założone na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX wieku; w przypadku zakonów i zgromadzeń zakonnych nie poprzedza się ich nazwą Ecclesia Catholica.

W 2015 roku w Bibliotece Narodowej dokonano integracji dwóch kartotek wzorcowych: haseł formalnych (nazw osobowych, korporatywnych, tytułów serii) i kartoteki Języka Haseł Przedmiotowych Biblioteki Narodowej (nazw osobowych, korporatywnych oraz haseł Autor. tytuł). Przez wiele lat kartoteki prowadzone były oddzielnie i budowane według odrębnych zasad¹⁴.

Po wprowadzeniu Deskryptorów Biblioteki Narodowej zdefiniowano wspólne zasady w odniesieniu do hasła korporatywnego. W nowych rozwiązaniach, które ukierunkowane są na użytkownika informacji, łatwość wyszukiwania, wiedzę ogólnodostępną, wprowadzono zasadę podawania hasła w formie najpopularniejszej wśród użytkowników języka polskiego, a nie oficjalnej, często wyrażonej w języku obcym oraz odejście od haseł korporatywnych o budowie hierarchicznej.

14 Zagadnienia te zostały szczegółowo przedstawione w artykule M. Cichoń, J. Kalinowski, G. Federowicz, *Katalogowanie oparte na encjach*, „Rocznik Biblioteki Narodowej” 2014, t. 45, s. 151–200 – https://rocznik.bn.org.pl/upload/pdf/40658_Rocznik_45_s.%20151-200.pdf [10.02.2022].

Najważniejsza zmiana wprowadzona w DBN dotyczy zasad wyboru hasła: jeśli ciało zbiorowe występuje pod różnymi nazwami jako właściwą należy przyjąć najpopularniejszą wśród użytkowników języka polskiego. Zrezygnowano z ustalania formy przyjętej do hasła na podstawie statutu, pieczęci, oficjalnych dokumentów, a przed bibliotekarzem postawiono trudne zadanie ustalenia formy najpopularniejszej wśród użytkowników języka polskiego.

Narzędziem do realizacji tego zadania jest oczywiście internet i statystyka częstości występowania poszczególnych form.

MUZEUM CZARTORYSKICH (Kraków)

Najcenniejsze : kolekcja ksiąg Czartoryskich / [teksty Janusz Wałek, Andrzej Betlej].

PB 2017/22801

Do hasła została wybrana popularna nazwa instytucji, oficjalna to: Muzeum Książąt Czartoryskich, a w pełnej strukturze Oddział Muzeum Narodowego w Krakowie.

ZAMEK KRÓLEWSKI (Warszawa ; instytucja kultury)

Grafika : portrety : katalog zbiorów / Tomasz Jakubowski ; Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum, Fundacja Zbiorów im. Ciecchanowieckich.

PB 2018/4560

W hasle zastosowano dwa dopowiedzenia niezbędne do właściwej identyfikacji: siedziba oraz uzupełnienie określające, że deskryptor odnosi się do instytucji a nie obiektu architektonicznego.

BIBLIOTEKA NARODOWA (Polska)

Żydowskie druki ulotne w Warszawie 1918-1939 : katalog = Jewish printed ephemera from Warsaw 1918-1939 : catalogue / Barbara Łętocha, Aleksander Messer, Izabela Jabłońska.

PB 2018/13357

BIBLIOTEKA NARODOWA

Katalog dokumentów dźwiękowych Biblioteki Narodowej. Cz. 3, Nagrania na wałkach fonograficznych / oprac. Katarzyna Janczewska-Sołomko ; Biblioteka Narodowa. Zakład Zbiorów Dźwiękowych i Audiowizualnych.

PB 2008/10667

Hasło dla tej samej instytucji stosowane podczas obowiązywania różnych zasad tworzenia i wyboru formy. W pierwszym przykładzie deskryptor utworzony z dopowiedzeniem geograficznym w postaci nazwy kraju, użyty z dwóch powodów: ponieważ jest to jednostka centralna oraz dopowiedzenie jest niezbędne dla rozróżnienia innych instytucji, dla których w katalogu BN zastosowano deskryptor *Biblioteka Narodowa* (Singapur, Węgry).

W drugim przykładzie: przyjęta nazwa w formie oficjalnej, przejętej ze statutu, zgodnie z polską normą. Dopowiedzenie zbędne, gdyż było to jedyne hasło występujące w takiej formie w katalogu Biblioteki Narodowej.

MIĘDZYNARODOWA ORGANIZACJA PRACY

Międzynarodowa Organizacja Pracy : konstytucja i inne dokumenty / [opracowanie Magdalena Wysocka-Madej, Renata Lemieszewska, Maria Niewiadomska].
PB 2018/3339

W hasle nazwa organizacji międzynarodowej w języku polskim; norma pozwałała, a nowe przepisy nakazują, przy wyborze hasła ciał zbiorowych międzynarodowych wybrać formę polską. Dodatkowym elementem, który pojawił się w DBN to uzupełnianie nazwy akronimem, np. Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ), dzięki czemu poszerza się wartość wyszukiwawcza deskryptora.

BIBLIOTECA DELL'ACCADEMIA NAZIONALE DEI LINCEI E CORSINIANA

Katalog poloników w Biblioteca dell'Accademia Nazionale dei Lincei e Corsiniana / opracował Krzysztof Soliński ; Biblioteka Narodowa, Fundacja Rzymska im. margrabiny J. Z. Umiastowskiej, Papieski Instytut Studiów Kościelnych.
PB 2019/24543

W hasle nazwa w języku kraju działania instytucji, gdyż inna forma nie utrwaliła się w języku polskim; ponieważ w nazwie nie występuje siedziba ani nie zachodzi konieczność rozróżnienia, nie zastosowano dopowiedzenia geograficznego.

Kolejna istotna zmiana dotyczyła haseł o budowie hierarchicznej. Niezależnie od tego czy nazwa ciała zbiorowego podrzędnego jest wyróżniająca czy nie, powinna być podana na pierwszym miejscu i w zależności od tego czy jednoznacznie identyfikuje instytucję uzupełniona dopowiedzeniami.

BIBLIOTEKA POZNAŃSKIEGO TOWARZYSTWA PRZYJACIÓŁ NAUK

Inwentarz rękopisów Biblioteki Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk : (sygn. 1951-2325) / opracowała Joanna Pietrowicz ; Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Biblioteka Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.
PB 2017/23147

POZNAŃSKIE TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ NAUK. Biblioteka

Inwentarz rękopisów Biblioteki Polskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk : (sygn. 1-1950) / oprac. Bernard Olejniczak i Joanna Pietrowicz ; Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk.
PB 2008/27551

Dwa tomy inwentarza ogłoszone podczas obowiązywania różnych zasad formułowania haseł korporatywnych. W pierwszym przykładzie w haśle zawarta jest nazwa zarówno instytucji podrzędnej i nadrzędnej, wynikająca z przyjęcia formy, która jest jednocześnie nazwą oficjalną jak i najczęściej używaną. W drugim przykładzie forma zgodna z normą, która w takim przypadku nakazywała podanie na pierwszym miejscu nazwy organu nadrzędnego.

**INSTYTUT INFORMACJI NAUKOWEJ I BIBLIOTEKOZNAWSTWA
(Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej ; Kraków)**

Bibliografia prac magisterskich i licencjackich napisanych w Instytucie Nauk o Informacji za lata 2012-2015 / opracowanie Halina Grzywacz, Justyna Buczyńska-Łaba ; Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Instytut Nauk o Informacji. Biblioteka Polonistyki i Informacji Naukowej.
PB 2017/23151

Ciało zbiorowe o nazwie niewyróżniającej, konieczne więc jest dodanie informacji pozwalających na właściwą identyfikację; zgodnie z zasadami DBN zastosowano dopowiedzenie w postaci nazwy jednostki nadrzędnej oraz siedziby.

W deskryptorach korporatywnych zmieniono metodę tworzenia nazw dla ciał zbiorowych terytorialnych, które w normie rozpoczynały się nazwą terytorium obejmowanego zakresem działania instytucji, zarówno centralnych jak i mniejszych jednostek terytorialnych. Dla jednostek szczebla centralnego informacja ta została przeniesiona do dopowiedzenia, ale tylko w przypadkach, gdy nazwa nie jest jednoznacznie identyfikująca.

SENAT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ (1989-)

Regulamin Senatu Rzeczypospolitej Polskiej : ujednolicony tekst uchwały Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 listopada 1990 r. według stanu prawnego na dzień 10 lipca 2019 r.

PB 2019/35185

W haśle zastosowano deskryptor bez dopowiedzenia geograficznego, gdyż dla właściwej identyfikacji wystarczające jest dopowiedzenie chronologiczne.

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY (Polska)

Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego w 2016 r.

PB 2018/16619

W haśle dopowiedzenie występuje jako element różnicujący kilka instytucji o tej samej nazwie.

W przypadku nazw instytucji Kościoła katolickiego zrezygnowano z poprzedzania jednostek podrzędnych nazwą instytucji nadrzędnej Ecclesia catholica. Dla tej ostatniej deskryptor przyjął formę Kościół katolicki. Jako formę właściwą dla brzmienia deskryptora należy przyjąć nazwę oficjalną, chyba że wśród użytkowników języka polskiego rozpowszechniona jest inna.

KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI

Podjmować misję w mocy Bożego Ducha : list biskupów polskich do kapłanów na Wielki Czwartek 2019.

PB 2019/28294

W haśle wystąpiła nazwa oficjalna, z pominięciem instytucji nadrzędnej Ecclesia catholica.

BERNARDYNI

Statuty partykularne Prowincji Niepokalanego Poczęcia NMP OO. Bernardynów Zakonu Braci Mniejszych w Polsce.

PB 2019/18984

W haśle nazwa popularna, powszechnie używana w odniesieniu do tego zakonu.

KONWENT BONIFRATRÓW P.W. ŚW. FLORIANA (Zebrzydowice)

Inwentarz archiwum Konwentu Bonifratrów w Zebrzydowicach / opracowanie Maksymilian Kuśka, Józef Marecki.

PB 2018/6123

W hasle nazwa ciała zbiorowego podrzędnego wyrażona w szyku naturalnym języka polskiego, bez stosowania innych dopowiedzeń niż geograficzne.

Hasło korporatywne – nazwa imprezy

W hasle korporatywnym – nazwie imprezy podawane są nazwy konferencji i seminariów naukowych, zjazdów itp. Pomimo wejścia w życie w 1973 roku normy wprowadzającej do opisu bibliograficznego hasło korporatywne zawierające nazwę imprezy, „Przewodnik Bibliograficzny” nie zastosował jej. Pierwsze opisy z tym hasłem pojawiły się w roku 1977. Wynikać to mogło z faktu, iż hasło korporatywne, a szczególnie jego forma ciągle była na etapie prac koncepcyjnych. Tak więc różne sposoby zapisu stosowane w „PB” dla tej kategorii haseł, były rozwiązaniami eksperymentalnymi, ulegającymi w kolejnych latach modyfikacjom. Książki zawierające materiały konferencyjne były rejestrowane w „Przewodniku Bibliograficznym” często, ale sposób zapisu nazw imprez w źródle danych był dosyć swobodny. W pierwszej kolejności należało więc sformułować warunki, kiedy nazwę imprezy można uznać za wyróżniającą, jednoznacznie identyfikującą. Ogólne określenia: konferencja naukowa, międzynarodowy festiwal, podanie typu imprezy w połączeniu z nazwą organizatora, miejsca odbycia czy tematyki konferencji nie stanowiły dostatecznej przesłanki do opatrzenia opisu hasłem.

Mistrz w przedsiębiorstwie : [konferencja w dniu 25 września 1975 r. w Warszawie] : (materiały pokonferencyjne) / [kom. Red. Henryk Chwiałkowski, Leszek Gralewski, Stanisława Wej-Osiecka].

PB 1975/1977

W opisie wystąpiło tylko ogólne określenie imprezy oraz została podana tematyka, dlatego nie zastosowano hasła głównego w postaci nazwy imprezy.

W pierwszych latach stosowania hasła głównego z nazwą imprezy, ograniczało się ono do podawania numeru i nazwy. W latach następnych uzupełniano je o kolejne dane, które należało uwzględnić w dopowiedzeniach do hasła.

15 SYMPOZJON OPTYMALIZACJA W MECHANICE

Piętnasty Sympozjon Optymalizacja w Mechanice Gliwice – Wisła [20-26]
luty 1976 : zbiór referatów.

PB 1977/85

W hasle nazwa imprezy odbywającej się cyklicznie; numer imprezy na pierwszym miejscu w hasle zapisany cyframi arabskimi, ale nie jest on elementem porządkowania, dlatego też brak wyróżnienia graficznego.

II OGÓLNOPOLSKIE BIENNALE AMATORSKIEJ FOTOGRAFII ARTYSTYCZNEJ

II Ogólnopolskie Biennale Amatorskiej Fotografii Artystycznej w Łodzi
„BŁ-74”, [Salon Fotografiki ŁTF Łódź, październik – listopad 1975 : katalog.

PB 1977/628

W hasle zachowano numerację rzymską, przejętą ze strony tytułowej, ale nie jest ona elementem porządkowania w obrębie zbioru.

VI FESTIWAL SZTUK PIĘKNYCH

VI Festiwal Sztuk Pięknych, wrzesień 1976 : [homage Xaweremu Dunikowskiemu w setną rocznicę urodzin], Warszawa „Zachęta” / [red. katalogu Jerzy Domagała, Tadeusz Gonciarek, Eugeniusz Małkowski].

PB 1977/617

W hasle wyłącznie numer i nazwa imprezy; nie podano miejsca odbycia imprezy, którą można było ustalić na podstawie analizy treści książki.

Począwszy od roku 1979 wprowadzono znaki interpunkcyjne: nazwę / rodzaj imprezy od nazwy ciała zbiorowego oddzielała kropka, informacje dodatkowe, stanowiące dopowiedzenie poprzedzał przecinek, liczebnik porządkowy oznaczający numerację kończył się kropką, zaś miejsce odbycia imprezy ujęte było w nawias. Określono kolejność podawania poszczególnych elementów: nazwa imprezy, numer, data oraz miejsce odbycia.

POWSZECHNY ZJAZD HISTORYKÓW POLSKICH, 12. 1979 (Katowice)

Pamiętnik XII Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich : [Katowice], 17-20 września 1979 roku / Polskie Towarzystwo Historyczne ; [red. nauk. Stefan Krzysztof Kuczyński].

PB 1979/7100

STRONNICTWO DEMOKRATYCZNE. Plenum, 14. 1978 (Warszawa)

XIV Plenum Centralnego Komitetu Stronnictwa Demokratycznego : [Warszawa] 18 grudnia 1978 r.

PB 1979/3954

W normie PN-N-01230 *Hasło opisu bibliograficznego. Hasło korporatywne* znalazła się następująca definicja imprezy: „krótkotrwałe okolicznościowe zgromadzenie” (pkt 1.3.5). Imprezami są: kongresy, sympozja, konferencje, zjazdy, festiwale, targi, zawody sportowe, ekspedycje, pielgrzymki. Określono, które elementy stanowią nazwę, a które należy podawać jako dopowiedzenia i w jakiej kolejności je podawać oraz podano znaki interpunkcyjne stosowane w haśle.

W nazwie należy pominąć numer imprezy i umieścić go w dopowiedzeniu na pierwszym miejscu zapisany cyframi arabskimi. Podobnie należy postąpić w przypadku daty i miejsca imprezy, chyba że stanowią integralną część nazwy. Informacje te powinny być podawane w dopowiedzeniach.

Kolejność dopowiedzeń: numer, data, miejsce. Dopowiedzenia należy ująć w nawias, a znakiem rozdzielającym jest średnik ze spacjami przed i po znaku.

Zastosowanie w opisie bibliograficznym hasła z nazwą imprezy budziła w środowisku bibliotekarskim wiele wątpliwości. Jeszcze przed uchwaleniem normy, podejmowano prace nad uszczegółowieniem zasad stosowania, zarówno jako hasła głównego jak i dodatkowego.

Wcześniejsze przesłanki do niestosowania hasła zostały utrzymane. Natomiast wskazano, że jeżeli w nazwie imprezy występują określenia: na temat, z okazji, pt., z cyklu, im., on, sur itp. są one wystarczającym powiązaniem, by tworzyć hasło. Znalazło to odzwierciedlenie chociażby w dwóch popularnych poradnikach, opracowanych przez Centrum NUKAT i Bibliotekę Narodową¹⁵, w których

15 *Hasła osobowe, korporatywne i tytułowe: zasady sporządzania rekordów kartoteki hasel wzorcowych*, oprac. M. Gajowniczek-Woźniak [et al.]; pod red. A. Paluszkiwicz i M. Lenartowicz; Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, Centrum Formatów i Kartotek Hasel Wzorcowych Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie, Warszawa 1999; *Hasło korporatywne: wybór i zasady tworzenia w bibliografii narodowej i katalogach Biblioteki Narodowej*, oprac. P. Czyżewicz, Warszawa 2008.

podkreślano konieczność wystąpienia połączenia składniowego pomiędzy typem a tematem imprezy. W publikacjach rejestrowanych w „Przewodniku Bibliograficznym” dodatkowo ograniczono stosowanie hasła nazwa imprezy jako głównego do przypadków, gdy jej nazwa wystąpiła w strefie tytułu i oznaczenia odpowiedzialności, a nie w strefie uwag.

KONGRES OBYWATELSKI (3 ; 2008 ; Warszawa)

Jaka modernizacja obszarów wiejskich? : III Kongres Obywatelski / Izabella Bukraba-Rylska [et al. ; red. Izabella Bukraba-Rylska].

Kongres odbył się w 2008 r. w Warszawie.

PB 2009/518

W hasle pełna nazwa imprezy, uzupełniona informacją o dacie i miejscu wydarzenia, które nie znalazły się w strefie tytułu i oznaczenia odpowiedzialności, ale zostały podane w strefie uwag.

**PROFESORSKIE WARSZTATY NAUKOWE (12 ; 2007 ; Toruń /
Bachotek)**

Przetwórstwo tworzyw polimerowych : XII Profesorskie Warsztaty Naukowe, Toruń-Bachotek, 4-6 czerwca 2007 / Instytut Przetwórstwa Tworzyw Sztucznych „Metalchem” Toruń [et al.].

PB 2008/172

W dopowiedzeniu podano dwa miejsca, w których odbywała się impreza.

**KONFERENCJA NA TEMAT ZAPOBIEGANIA ZAKAŻENIOM
SZPITALNYM (2 ; 1998 ; Praga etc.)**

Praktyczne aspekty zapobiegania zakażeniom : materiały II Konferencji na temat Zapobiegania Zakażeniom Szpitalnym zorganizowanej przez 3M Health Care, 25.05-4.06. 1998 r. w Pradze, Lublanie, Budapeszcie, Warszawie i Tel-Awiiwie / pod red. A. M. Emmerson, M. Arrowsmith.

PB 2008/2516

W przypadkach, gdy impreza odbywała się w więcej niż dwóch miejscach, w dopowiedzeniu podawano tylko pierwsze i skrót etc. oznaczający pominięcie.

CRACOW '08 GRID WORKSHOP (8 ; 2008)

Cracow '08 Grid Workshop, October 13-15, 2008, Cracow, Poland : proceedings / ed. Marian Bubak, Michał Turała, Kazimierz Wiatr.

PB 2009/23439

W hasle zawarte jest miejsce odbycia imprezy – nie powtórzono go w dopowiedzeniu.

**MIĘDZYNARODOWE SYMPOZJUM IM. BOLESŁAWA KRZYSZTOFIKA
AQUA (22 ; 2001 ; Płock)**

Problemy inżynierii środowiska : XXII Międzynarodowe Sympozjum im. Bolesława Krzysztofika – AQUA 2005, 24-25 maja 2001 : streszczenia oraz CD-ROM (pełny materiał tekstowy i graficzny) / Politechnika Warszawska w Płocku. Koło Naukowe Inżynierii Środowiska, Zakład Inżynierii Sanitarnej i Ochrony Środowiska.

PB 2003/16577

AQUA 2006 (26 ; 2006 ; Płock)

Problemy inżynierii środowiska : XXVI Międzynarodowe Sympozjum im. Bolesława Krzysztofika : Aqua 2006 : pełny materiał tekstowy i graficzny : 8 i 9 czerwca Płock 2006 / Politechnika Warszawska. Instytut Budownictwa w Płocku. Koło Naukowe Inżynierii Środowiska. Zakład Inżynierii Sanitarnej i Ochrony Środowiska.

PB 2008/1376

Powyższe dwa przykłady ilustrują zmianę zasad wyboru właściwej formy hasła: w pierwszym przypadku wybrano formę najpełniejszą, w drugim, także zgodnie z przepisami, akronim, który na stronie tytułowej był wyróżniony typograficznie. Różnice te wynikają z faktu, że prace nad ustaleniem ostatecznych zasad trwały kilka lat i zmienność zasad widoczna była w praktyce „Przewodnika Bibliograficznego.

SME 2003 (39 ; 2003 ; Gdańsk / Jurata)

XXXIX Międzynarodowe Sympozjum Maszyn Elektrycznych SME 2003, Gdańsk – Jurata, Polska, 9-11 czerwiec 2003 : materiały konferencyjne, streszczenia / [red. materiałów pod kier. Mieczysława Ronkowskiego] ; Komitet Elektrotechniki Polskiej Akademii Nauk. Sekcja Maszyn Elektrycznych i Transformatorów [et al.].

PB 2008/2556

Na przykładzie tej imprezy, która miała kilkadziesiąt edycji można przesledzić, jak zmieniały się zasady dotyczące formułowania i zastosowania hasła głównego. Od 2003 roku występuje w formie podanej w przykładzie. Wcześniej w „Przewodniku Bibliograficznym” materiały z tej konferencji zarejestrowano pod hasłami tytułowymi:

Badania maszyn elektrycznych SME 2000.

PB 2000/18682

Diagnostyka maszyn elektrycznych SME 2000.

PB 2000/18683

Modelowanie maszyn elektrycznych SME 2000.

PB 2000/18687

ponieważ w strefie tytułu wystąpił jedynie akronim, który nie był wystarczający do sformułowania hasła głównego. Natomiast w roku 2001, ogłoszono pod hasłem zawierającym oficjalną nazwę imprezy, gdyż w strefie tytułu i oznaczenia odpowiedzialności akronim nie wystąpił.

**MIĘDZYNARODOWE SYMPOZJUM MASZYN ELEKTRYCZNYCH
(33 ; 1997 ; Poznań)**

Maszyny elektryczne o magnesach trwałych : XXXIII Międzynarodowe Sympozjum Maszyn Elektrycznych, Poznań/Kiekrz 9-12.06.1997 : materiały = Permanent magnet electrical machines : 33rd International Symposium on Electrical Machines : proceedings / Politechnika Poznańska. Instytut Elektrotechniki Przemysłowej, Komitet Elektrotechniki Polskiej Akademii Nauk. Sekcja Maszyn Elektrycznych i Transformatorów, Polskie Towarzystwo Elektrotechniki Teoretycznej i Stosowanej. Oddział w Poznaniu.

PB 2001/3913

W przypadku imprez organizowanych w ramach innej imprezy stosowane były dwa rozwiązania w zależności od tego czy nazwa była wyróżniająca czy nie.

SEJMIK POLONII MEDYCZNEJ, 1. 1991 (Częstochowa)

I Sejmik Polonii medycznej, Częstochowa 21 czerwiec 1991 r. : (obszerne fragmenty) / oprac. na podstawie zapisu audio/video Krzysztof Muskalski. Sejmik odbył się w ramach I Światowego Kongresu Polonii Medycznej, Częstochowa 19-23 czerwiec 1991.

PB 1992/8594

W hasle użyto nazwy wyróżniającej imprezy towarzyszącej.

ENIGMA 2007 (11 ; 2007 ; Warszawa). International Workshop

Quo vadis cryptology? : threat of power attacks and cache timing attacks : international workshop : ENIGMA 2007 : XI National Conference on Cryptography and Information Security, Warsaw, Poland, 28th May 2007 / [ed. Anna Górka]; Enigma Systemy Ochrony Informacji. – Warsaw : Enigma Information Security Systems, 2007.

PB 2009/20823

Impreza satelitarna nie ma wyróżniającej nazwy, więc jako hasło występuje nazwa imprezy głównej, zaś na drugim miejscu nazwa imprezy towarzyszącej.

W instrukcji tworzenia deskryptorów BN nazw imprez nie odnajduje się zbyt wiele zmian w stosunku do praktyki lat poprzednich. Zasady określone w normie, wieloletnia praca nad formułowaniem i stosowaniem tego hasła, a może przede wszystkim poziom skomplikowania i różnorodność w sposobie nazywania imprez przez organizatorów, były powodem do utrzymania dotychczas stosowanej metody. Podobnie jak w przypadku deskryptorów korporacyjnych nie uległa zmianie struktura, ponieważ wynika ona z formatu MARC 21. Najbardziej dostrzegalna jest zmiana wyboru języka, w którym formułowany jest deskryptor: preferowana jest nazwa rozpowszechniona wśród użytkowników języka polskiego, a nie oficjalna lub w języku kraju odbycia imprezy. W związku z tym w miejsce oficjalnych nazw częściej pojawiają się akronimy.

ARCH 2016 (8 ; 2016 ; Wrocław)

Arch bridges in culture : 8th International Conference on Arch Bridges ARCH 2016, Wrocław, Poland, October 5-7, 2016 / editors Jan Biliszczuk, Jan Bień, Paweł Hawryszków, Tomasz Kamiński.

PB 2017/18117

W hasle akronim nazwy imprezy; przesłanką do wyboru była zarówno forma najbardziej rozpowszechniona, jak i wyróżnienie typograficzne zastosowane na stronie tytułowej – użycie wersalików.

**KONFERENCJA NAUKOWO-TECHNICZNA” PERSPEKTYWY
ROZWOJU KRAJOWEJ PRODUKCJI NAPĘDÓW RAKIETOWYCH ORAZ
AMUNICJI STRZELECKIEJ I ARTYLERYJSKIEJ” (8 ; 2017 ; Kołobrzeg)**

Perspektywy rozwoju krajowej produkcji napędów raketowych oraz amunicji strzeleckiej i artyleryjskiej : VIII Konferencja Naukowo-Techniczna : Amunicja 2017, Kołobrzeg, 10-13 maj 2017 / Politechnika Poznańska. Instytut Technologii Materiałów, MESKO – Skarżysko Kamienna
PB 2017/18719

W hasle oficjalna nazwa imprezy; ponieważ był to pierwszy rok tworzenia i stosowania deskryptorów, zdarzały się przypadki, w których przesłanki do wyboru przyjętej formy nie były jednoznaczne. W tym przypadku można też wybrać formę: Amunicja 2017 (8 ; 2017 ; Kołobrzeg), kierując się zasadą wyboru formy najpopularniejszej wśród użytkowników języka polskiego, a nie wcześniejszą zasadą wyróżnienia typograficznego.

**OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA NAUKOWA „MAŁA WIELKA
NAUKA” (3 ; 2016 ; Łódź)**

Mała Wielka Nauka „W labiryncie nauki”, Łódź, 09-10 grudnia 2016 r. : materiały konferencyjne : zbiór abstraktów / [redaktor Kępczak Norbert].
PB 2017/6592

„Innowacje i idee przyszłości” : Mała Wielka Nauka, Łódź, 10-11 grudnia 2015 : materiały konferencyjne : zbiór abstraktów / [red. Kępczak Norbert]
PB 2016/3758

Dwie edycje tej samej imprezy zarejestrowane w kolejnych rocznikach „Przewodnika Bibliograficznego” w czasie obowiązywania różnych zasad formułowania hasła. W 2016 roku niezbędne do utworzenia hasła było powiązanie pomiędzy typem, a tematem imprezy, dlatego nie użyto hasła głównego. Deskryptory BN nie wymagają takiej zależności, wystarczającą przesłanką może być cykliczność oraz wystąpienie w nazwie typu imprezy wraz z tematem.

**KONFERENCJA MŁODYCH NAUKOWCÓW NT. WPŁYW MŁODYCH
NAUKOWCÓW NA OSIĄGNIĘCIA POLSKIEJ NAUKI (10 ; 2016/2017 ;
Warszawa / Wrocław / Kraków / Poznań)**

Wpływ młodych naukowców na osiągnięcia polskiej nauki : edycja X : materiały konferencyjne : streszczenia wystąpień. Cz. 1/ [opracowanie Marcin Kuczera, Krzysztof Piech].

PB 2017/6239

W deskryptorach BN ograniczono stosowanie skrótów, dlatego w dopowiedzeniu podano wszystkie miejsca, w których odbywała się impreza, zamiast dotychczas stosowanego „etc.”.

Hasło tytułowe

Hasło tytułowe w rozumieniu współczesnego tytułu ujednoczonego w okresie obowiązywania *Skróconych przepisów katalogowania alfabetycznego* miało zastosowanie tylko w odniesieniu do Biblii. Na hasło składał się wspólny tytuł Biblia oraz w zależności od zawartości uzupełniony tytułem księgi, wyrażony w języku łacińskim.

[Biblia. Testamentum Novum]. Pismo święte Nowego Testamentu.

PB 1973/11624

[Biblia. Testamentum Novum]. Ewangelia według św. Łukasza.

PB 1973/7898

BIBLIA. TESTAMENTUM VETUS ET NOVUM

Pismo święte Starego i Nowego Testamentu / w przekł. z jęz. oryg. [hebr. i grec.] ze wstępami i komentarzami.

PB 1976/2866

BIBLIA. Liber Psalorum

Psalmy. Kantyki : układ według „Liturgii godzin” / [przygotowany przez Franciszka Małaczyńskiego].

PB 1977/884

Przeglądając kolejne roczniki „Przewodnika Bibliograficznego” zauważyć można brak konsekwencji w opatrywaniu właściwą formą hasła: w pierwszym z zamieszczonych poniżej przykładów nie uwzględniono informacji, że publikacja zawiera jedną z Ewangelii, natomiast w drugim uwzględniono tytuł księgi.

Od 1998 roku w „Przewodniku Bibliograficznym” wszystkie wydania Biblii otrzymują tytuł ujednolicony Biblia, do którego dodawane są tytuły poszczególnych części lub ksiąg w języku polskim. Kropka rozdziela poszczególne człony. Źródłem dla ustalania tytułów jest *Biblia Tysiąclecia* i *Encyklopedia Katolicka*.

BIBLIA. Nowy Testament. Ewangelia według św. Łukasza

Ewangelia według św. Łukasza i Dzieje Apostolskie / [red. Władysław Zakrzewski].
PB 1998/4383

BIBLIA. Księga Psalmów

Księga Psalmów / przeł. z hebr. Czesław Miłosz ; wstęp Józef Sadzik.
PB 1998/4931

W 2001 roku Polski Komitet Normalizacyjny opublikował normę PN-N-01231 *Hasło opisu bibliograficznego – Hasło tytułowe*. Zgodnie z zaleceniami normy tytuł ujednolicony jako hasło główne opisu bibliograficznego należy stosować w opisach bibliograficznych ksiąg świętych i liturgicznych różnych wyznań oraz klasycznych dzieł anonimowych. W celu rozróżnienia takich samych tytułów różnych dzieł lub różnych wydań jednego dzieła należy dodawać dopowiedzenia: polską nazwę języka tytułu dzieła w postaci skrótu, określenie relacji katalogowanego dokumentu w stosunku do dzieła oryginalnego np. przeróbka, wybór, określenie wersji, rok wydania. Dopowiedzenia powinny być ujęte w nawias. W tym zakresie zostało zastosowane w opisach rejestrowanych w „Przewodniku Bibliograficznym”.

BIBLIA (pol.)

Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu : w przekładzie z języków oryginalnych / oprac. zespół biblistów polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich ; [red. Kazimierz Dynarski, Maria Przybył ; red. nauk. Augustyn Jankowski et al. ; tł. ksiąg Władysław Borowski et al.].

PB 2010/11114

W hasle tytuł ujednociony dla Biblii, uzupełniony dopowiedzeniem w postaci skrótu języka tekstu.

BIBLIA. NT (pol.)

Pismo Święte : Nowy Testament / pilnie i wiernie przetłumaczone z języka greckiego na język polski w 1632 roku z uwspółcześioną gramatyką i słownictwem.

PB 2010/7774

BIBLIA. NT. Ewangelia według św. Jana (pol.)

Ewangelia według świętego Jana. Cz. 1, Rozdziały 1-12 / wstęp, przekł. z oryg., koment. Stanisław Mędała.

PB 2010/7770

Tytuł ujednociony jednej księgi Biblii utworzony poprzez dodanie do tytułu ujednoczonego tytułu odpowiedniej księgi.

BIBLIA. ST. Pisma (hebr., pol.)

Pisma : hebrajsko-polski Stary Testament : przekład interlinearny z kodami gramatycznymi, transliteracją i indeksem słów hebrajskich i aramejskich / oprac. i wstęp Anna Kuśmirek ; [przekł. Anna Horodecka et al.].

PB 2010/10003

Dwujęzyczny tekst Pism Starego Testamentu, dlatego zastosowano dopowiedzenie ze skrótami języków tekstu.

BIBLIA (pol. ; wybór)

Biblia dla dzieci : Stary i Nowy Testament : Biblia Tysiąclecia (fragmenty).

PB 2018/26419

W hasle tytuł ujednociony uzupełniony dopowiedzeniami określającymi język tekstu oraz relację do dzieła oryginalnego.

Wrzaz z wejściem w życie normy, w „Przewodniku Bibliograficznym” rozszerzono stosowanie hasła tytuł ujednociony na księgi święte wszystkich wyznań.

KORAN (pol.)

Koran = Al-Qur'an al-kar'im / przekład Musa Çaxarxan Czachorowski.

PB 2018/32229

Norma odnośnie hasła tytułowego, uchwalona w 2001 roku wprowadziła obowiązek opatrywania tytułem ujednocionym także ksiąg liturgicznych Kościoła katolickiego. Tytuł, zgodnie z zaleceniem normy, powinien być przyjęty z *List of uniform titles for liturgical works of the latin rites of the Catholic Church*¹⁶. Dla adaptacji językowych poszczególnych ksiąg należy dodać dopowiedzenie również po łacinie złożone z wyrażenia „versio” oraz określenia języka tekstu.

ORDO MISSAE (Versio latina, versio polonica)

Ordo Missae : stałe części Mszy świętej dla wiernych uczestniczących we Mszy św. według Listu apostolskiego Motu proprio Summorum Pontificum Benedykta XVI.

PB 2010/2474

W hasle zastosowano tytuł ujednociony wraz z dopowiedzeniem o wersjach językowych – w cytowanym opisie jest dwujęzyczna łacińsko-polska wersja porządku mszy świętej.

MISSALE ROMANUM (Versio Polonica ; Ordo Fratrum Minorum)

Mszał franciszkański / [modlitwy wiernych oprac. Miron Gola].

PB 2009/22457

W hasle tytuł ujednociony Mszału rzymskiego, uzupełniony dwoma dopowiedzeniami: pierwszym: o wersji językowej i drugim: zawierającym oficjalną nazwę zakonu, który go używa.

Hasło tytuł ujednociony otrzymują także anonimy klasyczne. Ustala się je na podstawie dwóch wykazów *Anonymous classics: a list of uniform headings for*

16 *List of uniform titles for liturgical works of the latin rites of the Catholic Church*, London 1981; por. IFLA. Working Group on Uniform headings for liturgical works, *List of uniform titles for liturgical works of the Latin rites of the Catholic Church recommended by the Working Group on Uniform headings for liturgical works*, 2nd ed. revised, London 1981 – <https://archive.ifla.org/ubcim/pubs/unititles.htm> [10.02.2022].

*European literature*¹⁷ oraz *Liste internationale de vedettes uniformes pour les classiques anonymes*¹⁸.

ALF LAYLA WA-LAYLA (pol.)

Tysiąc i jedna noc z Szeherezadą / przeł. Marian Leon Kalinowski i Robert Reuven Stiller.

PB 2014/10986

W hasle zastosowano tytuł ujednolicony w języku arabskim, zgodnie z wykazem zalecanym przez normę, uzupełniony dopowiedzeniem o języku tekstu.

CHANSON DE ROLAND (pol. ; wersja fr.)

Pieśń o Rolandzie / przełożył Tadeusz Żeleński-Boy.

PB 2017/36556

W hasle zastosowano tytuł ujednolicony w języku francuskim; uzupełniony dopowiedzeniami o języku tekstu oraz wersji, ponieważ dzieło to może być przypisywane do dorobku literatury różnych krajów.

RAMĀYĀNA (pol. ; adaptacja)

Ramajana : epos staroindyjski / Valmiki ; przekł. i oprac. prozą Antoni Lange.

PB 2010/413

W hasle tytuł ujednolicony w sanskrycie z użyciem transliteracji, ponieważ jest to adaptacja; informacja ta znalazła się w dopowiedzeniu.

W katalogowaniu z użyciem Deskryptorów Biblioteki Narodowej, nie wprowadzono zmian dotyczących formułowania tytułu ujednoliconego. Na stronie internetowej przepisy.bn.org.pl nie ma zakładki poświęconej temu deskryptorowi, w związku z tym stosowane są zasady zgodne z normą *Hasło opisu bibliograficznego – Hasło tytułowe*, które zostały już zaprezentowane.

17 *Anonymous classics: a list of uniform headings for European literature*, London 1978; por. IFLA, *Anonymous classics: a list of uniform headings for European literatures*, 2nd ed. revised, 2004 – https://cdn.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/cataloguing/pubs/anonymous-classics_2004.pdf [10.02.2022].

18 Fédération internationale des associations de bibliothécaires = International federation of library associations, *Liste internationale de vedettes uniformes pour les classiques anonymes* = *International list of uniform headings for anonymous classics*, éd. par R. Pierrot, Paris 1964.

Zmiany jakie przeszło światowe i polskie bibliotekarstwo w ostatnich dziesięcioleciach w znacznej mierze jest to wynik postępu technologicznego, upowszechnienia komputerów, Internetu, powstania wielu międzynarodowych przedsięwzięć mających na celu wymianę informacji, zwiększenie dostępności do niej. Zmieniła się też rola bibliografii narodowej. Oczywiście pozostaje ona w dalszym ciągu źródłem informacji o produkcji wydawniczej kraju, realizuje zadania statystyczne, jest pomocą w działalności bibliotekarskiej: jest podstawą do tworzenia bibliografii specjalnych, planowania nabytków. W przypadku „Przewodnika Bibliograficznego” można zaobserwować ważną zmianę: w początkowych latach opisy bibliograficzne pochodzące z „PB” zasilały katalog Biblioteki Narodowej i innych bibliotek, obecnie kolejność uległa odwróceniu: z katalogu BN pochodzą opisy rejestrowane w bieżącej bibliografii narodowej, ale niestety pozbawione są ważnego elementu: hasła użyte w opisach bibliograficznych nie mają bezpośredniego połączenia z rekordami wzorcowymi.

Dla funkcjonowania bazy danych jaką jest katalog Biblioteki Narodowej niezwykle istotna stała się kartoteka haseł wzorcowych. Właściwe wypełnienie rekordu wzorcowego (a w przypadku centrali narodowej autorytatywnego) odgrywa główną rolę w efektywnym wyszukiwaniu informacji. Rekordy wzorcowe zawierają szereg danych pozwalających na prześledzenie chociażby historii ciała zbiorowego (relacje nazwa wcześniejsza – nazwa późniejsza) oraz jego struktury (relacje nazwa szersza – nazwa węższa) i oczywiście wariantów, które w katalogu są nieużywane (askryptory). W przypadku nazw osobowych podają formy, jakim posługuje się osoba, zapisane w różnych językach i alfabetach oraz atrybuty działalności i twórczości. System odsyłaczy użytkownik wykorzystuje posługując się katalogiem Biblioteki Narodowej, ale w „Przewodniku Bibliograficznym” widoczne są wyłącznie ostateczne, przyjęte w khw formy haseł.

Polska bibliografia narodowa w okresie powojennym przeszła głęboką metamorfozę, którą przeszły też bibliografie innych krajów: od tworzenia własnych, narodowych zasad katalogowania, poprzez międzynarodową unifikację i standaryzację, nastawioną na wymianę danych z wykorzystaniem technologii komputerowych. Ostatnie lata wytyczają nowy kierunek rozwoju. Zgodnie z zaleceniami International Cataloguing Principles (ICP)¹⁹ najważniejszą zasadą, która powinna być brana pod uwagę w tworzeniu zasad katalogowania i funkcyjono-

19 IFLA, *Statement of International Cataloguing Principles (ICP)*, by IFLA Cataloguing Section and IFLA Meetings of Experts on an International Cataloguing Code, 2016 edition with minor revisions, 2017 – https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/cataloguing/icp/icp_2016-en.pdf [10.02.2022].

wania katalogów, tworzenia narzędzi wyszukiwawczych jest wygoda użytkownika. Skutkiem tego jest upraszczanie opisu zarówno formalnego jak i rzeczowego w taki sposób, by użytkownik mógł się nim posługiwać samodzielnie, stosować proste w sformułowaniu, ale efektywne sposoby wyszukiwania. To „upraszczanie” jest oczywiście pozorne, ponieważ jakość danych musi być wysoka, gdyż opis bibliograficzny powinien wiernie przedstawiać daną jednostkę i umożliwić rozróżnianie pomiędzy jednostkami. Realizacja tego postulatu jest szczególnie ważna dla bibliografii narodowej.

EWA ZALEWSKA-MAŃK

The main entry of bibliographic description in the post-war practice of national bibliography (books and articles)

The article presents the previous practice of using the main entry in bibliographic descriptions of books registered in the *Przewodnik Bibliograficzny* in the years 1946–2019. All types of entries are discussed: personal name, corporate name, meeting name and uniform title. Polish cataloguing regulations and standards concerning the formulation and use of the main entry, applicable in librarianship in the discussed period, are presented. The changes taking place in this area are shown against the background of the work undertaken by the international library community, mainly IFLA. The discussed issues are illustrated with examples of descriptions taken from the printed or electronic versions of the *Przewodnik Bibliograficzny*